

ข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๒
อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอาภิธรรมิกะตรี

สอบ วันเสาร์ที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ

รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. จงแสดงคำประณามและปฏิกุญญาของพระอนรุทธาจารย์ทั้งบาลี และคำแปล
ข. สัทธรรมมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายด้วย ?
๒. ก. ให้แสดงคาถา (บาลี) อกุศลจิต ๑๒ พร้อมคำแปล ?
ข. ให้แสดงความหมายของจิตดังต่อไปนี้ โลกมูลจิต โทสมูลจิต โมหมูลจิต และอกุศลจิต
๓. จงแสดงบาลีและคำแปลในจิตดังต่อไปนี้
ก. โลกมูลจิตดวงที่ ๑ กับดวงที่ ๓ ข. อเหตุกกริยาจิต ๓
ค. มหาวิปากจิตดวงที่ ๒ กับดวงที่ ๗ ง. ปฐมฌานจิต ๓
๔. ให้จำแนกจิต ๑๒๑ มาโดยชาติเภทนัย และภูมิเภทนัย
๕. ให้แสดงลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก และยกหลักฐานบาลีแสดงให้เห็นด้วย (ไม่ต้องแปล)
๖. ก. วิตกเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
ข. วิจารเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
ค. อธิโมกข์เจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
ง. อหิริกเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
จ. หิริเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?
๗. จงแสดงสังคหณัยในจิตดังต่อไปนี้มาคู่ๆ มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง
โลกมูลจิตดวงที่ ๒ โทสมูลจิตดวงที่ ๒ มหาอกุศลจิตดวงที่ ๓ รูปาวจรปฐมฌานจิต ๓
โลกุตตรปฐมฌานจิต ๘
๘. ก. ให้แสดงคาถารูปปรมัตถ์ พร้อมคำแปล ?
ข. ในรูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่ และประเภทเล็กแล้ว มีจำนวนเท่าไร คือ อะไรบ้าง
๙. ให้บอกความหมาย พร้อมองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้
ก. กัมมชรูป ข. จิตตชรูป ค. จักขุทสกกลาป ง. ชีvitนวกกลาป
จ. กายวิญญูติลหุตาทิวาทสกกลาป
๑๐. ก. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่างสอุปาทิเสสนิพพาน และอนุปาทิเสสนิพพาน แล้วจำแนกนิพพานทั้ง ๒ อย่างนี้โดยบุคคล
ข. คำว่า “อุปาทิ” ที่มีในบทว่า สอุปาทิเสสนิพพานนั้น องค์ธรรมได้แก่อะไร จัดเป็นชั้นใดได้เท่าไร ?
ค. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยอาการที่เป็นอยู่แล้ว มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง แสดงความหมายด้วย

กลุ่มงานวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ข้อสอบสัมภาษณ์พระอภิรธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๒
อภิรธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬารัตนตรี

สอบวันอาทิตย์ที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๕ ข้อ

๒๕ คະແນນ

เวลา ๑๕ นาที

๑. สรุปความว่า ธรรมชาติของจิตนั้น มีอยู่ที่ประการ คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ธรรมชาติของจิตเมื่อว่าโดยสรุปแล้ว มี ๓ อย่างคือ

๑. มีการรับอารมณ์อยู่เสมอ
๒. เป็นเหตุให้เจตสิกทั้งหลายรู้อารมณ์ได้คล้าย ๆ กับผู้นำ
๓. ทำให้สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตวิจิตรพิสดาร

๒. ก. เจตสิกที่ประกอบในอกุศลจิตได้ทั้งหมดนั้น มีจำนวนเท่าใด คืออะไรบ้าง

ข. ในอเหตุกจิต ๑๘ ดวงนั้น จิตดวงไหนมีเจตสิกประกอบมากที่สุด และดวงไหนมีเจตสิกประกอบน้อยที่สุด

ตอบ ก. มีจำนวน ๑๔ ดวง คือ สัพพจิตตสาธารณเจตสิก ๗ วิทกเจตสิก วิจารณ์เจตสิก วิจารณ์เจตสิก โมจตุกเจตสิก ๔

ข. ในอเหตุกจิต ๑๘ ดวงนั้น

จิตดวงที่มีเจตสิกประกอบมากที่สุด คือ หลิตุปปาหจิต ๑

และจิตดวงที่มีเจตสิกประกอบน้อยที่สุด คือ ทวิปัญจวิญญาณจิต ๑๐

๓. ก. คำว่า “อนิยตโยคี” หมายความว่าอย่างไร มีจำนวนเท่าไรคืออะไรบ้าง ?

ข. อกุลศลเจตสิกที่ประกอบกับสัมปยุตตจิต ไม่ประกอบกับวิปปยุตตจิตนั้น มีเท่าไร ?

คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. คำว่า “อนิยตโยคี” หมายความว่า เจตสิกที่ประกอบไม่แน่นอน มี ๑๑ ดวงคือ มานะ อิสสา มัจฉริยะ

กุกกุงจะ ถินะ มิทระ วิรตี ๓ อัปปมัณฺญา ๒

ข. มี ๖ ดวงคือ ทิฏฐิเจตสิก ๑ โทจตกเจตสิก ๔ วิจิกิจฉาเจตสิก ๑

๔. ก. สุขุมรูปหมายความว่าอย่างไร มีเท่าไร คืออะไรบ้าง ?

ข. จงแสดงออกด้วยรูปมี ๔ อย่างมาดูละ

ตอบ ก. สหมรูป หมายความว่า รูปละเอียด หมายถึง รูปที่ไม่ปรากฏชัด มี ๑๖ ได้แก่ อาโป ๑

ภาพรูป ๒ หอยรูป ๑ ชีวิตรูป ๑ อาหารรูป ๑ ปริจเฉทรูป ๑ วิมญฺฐีรูป ๒ วิการรูป ๓ ลักขณรูป ๔

ข. อุตสาหกรรมมี ๔ อย่างคือ

๑. กัมมปัจจัยอตุชรูป	รูปที่เกิดจากอตุที่มีกรรมเป็นสมุฏฐาน
๒. จิตตปัจจัยอตุชรูป	รูปที่เกิดจากอตุที่มีจิตเป็นสมุฏฐาน
๓. อุตปัจจัยอตุชรูป	รูปที่เกิดจากอตุที่มีอุตเป็นสมุฏฐาน
๔. อาหารปัจจัยอตุชรูป	รูปที่เกิดจากอตุที่มีอาหารเป็นสมุฏฐาน

๕. ให้แปลความหมายในคำดังต่อไปนี้ โดยสังเขป ปทํ, อจจุตํ, อจจนตํ, อสงขตํ, อนุตฺตรํ

ตอบ แปลความหมายในคำดังต่อไปนี้ คือ

ปกติ แปลว่า ส่วนหนึ่ง

อจุจตุ์ แปลว่า เป็นธรรมที่ไม่ตาย

อจจนต์ แปลว่า เป็นธรรมที่กล่าวลงชั้น ๕

อสงขตัม แปลว่า เป็นธรรมที่ไม่ถูกปรองแตง

อนัตตํ แปลว่า เป็นธรรมที่ประเสริฐ

กลุ่มงานวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เฉลยข้อสอบข้อเขียนพระอภิธรรม ภาคเรียนที่ ๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๒

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ชั้น จุฬอภิธรรมิกะตรี

สอบ วันเสาร์ที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

วิชา : จิต เจตสิก รูป นิพพาน

๑๐ ข้อ

รวม ๑๐๐ คะแนน

เวลา ๔ ชม.

๑. ก. จงแสดงคำประมาณและปฏิญญาของพระอนุรุธาจารย์ทั้งบาลี และคำแปล

ข. สัทธรรมมีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง ให้แสดงความหมายด้วย ?

ตอบ ก. แสดงคำประมาณและปฏิญญาของพระอนุรุธาจารย์

สมมาสมพุทฺธมตฺถํ

สสทฺธมมคณฺตุตมํ

อภิวาทีย ภาสิสสํ

อภิธมฺมตถสฺสคหํ

ข้าพระพุทธเจ้า (พระอนุรุธาจารย์) ขอนอบน้อมถวายอภิวันทนาการแด่พระพุทธองค์ผู้ตรัสรู้ญะยธรรมทั้งหลายเอง ไม่มีผู้เปรียบปาน พร้อมด้วยพระสัทธรรมและคณะพระอริยสงฆ์เจ้าทั้งหลาย ซึ่งเป็นผู้อุ้มแล้ว จักแต่งคัมภีร์ที่มีนาม อภิธัมมัตถสังคหะต่อไป

ข. สัทธรรมมี ๓ อย่าง คือ

๑. ปริยัติสัทธรรม ได้แก่ พระบาลี และอรรถกถา

๒. ปฏิบัติสัทธรรม ได้แก่ การรักษาศีล การถือธุดงค์ การเจริญสมณกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน

๓. ปฏิเวธสัทธรรม ได้แก่ มรรค ผล นิพพาน ฌาน อภิญญา

๒. ก. ให้แสดงคาถา (บาลี) อุกุศลจิต ๑๒ พร้อมคำแปล ?

ข. ให้แสดงความหมายของจิตดังต่อไปนี้ โลกมูลจิต โทสมูลจิต โมหมูลจิต และอกุศลจิต

ตอบ ก. แสดงคาถา (บาลี) อุกุศลจิต ๑๒ พร้อมคำแปล

อภฺยธฺตา โลกมฺมูลานิ

โทสมฺมูลานิ จ ทฺวิธา

โมหมฺมูลานิ จ เทวติ

ทฺวาทสา กุสลา สียํ

โลกมูลจิต ๘ โทสมูลจิต ๒ โมหมูลจิต ๒ รวมจิต ๑๒ ดวงนี้ เป็นอกุศลจิต

ข. โลกมูลจิต หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้นโดยมีโลกเจตสิกเป็นมูลเป็นประธาน

โทสมูลจิต หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้นโดยมีโทสเจตสิกเป็นมูลเป็นประธาน

โมหมูลจิต หมายความว่า จิตที่เกิดขึ้นโดยมีโมหเจตสิกเป็นมูลเป็นประธาน

อกุศลจิต หมายความว่า จิตที่มีโทษและให้ผลตรงกันข้ามกับกุศลจิตหรือเป็นจิตที่ประกอบกับอกุศลเจตสิก

๓. จงแสดงบาลีและคำแปลในจิตดังต่อไปนี้

ก. โลกมูลจิตดวงที่ ๑ กับดวงที่ ๓

ข. อเหตุกกริยาจิต ๓

ค. มหาวิปากจิตดวงที่ ๒ กับดวงที่ ๗

ง. ปฐมนานจิต ๓

ตอบ แสดงบาลีคำแปลในจิตดังต่อไปนี้

ก. โลกมูลจิตดวงที่ ๑ โสมนสฺสสหคํ ทิฏฺฐิจิตฺตสมฺปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ จิตฺตํที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วย ความดีใจ ประกอบด้วยความเห็นผิด

โลกมูลจิตดวงที่ ๓ โสมนสฺสสหคํ ทิฏฺฐิจิตฺตวิปยุตฺตํ อสงฺขาริกํ จิตฺตํที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วย ความดีใจ ไม่ประกอบด้วยความเห็นผิด

ข. อเหตุกกริยาจิต ๓ ดวงคือ

๑. อุปกุขาสหคํ ปญฺจทวาราวชฺชนจิตฺตํ จิตฺตํที่พิจารณาอารมณ์ทางปัญจทวารที่ดีและไม่ดี เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉยๆ

๒. อุปกุขาสหคํ มโนทวาราวชฺชนจิตฺตํ จิตฺตํที่พิจารณาอารมณ์ทางมโนทวารที่ดีและไม่ดี เกิดขึ้นพร้อมด้วยความเฉยๆ

๓. โสมนสฺสสหคํ หสฺติปฺปาทจิตฺตํ จิตฺตํที่ทำให้เกิดการยิ้มของพระอรหันต์ เกิดขึ้นพร้อมด้วยความดีใจ

ค. มหาวิปากจิตดวงที่ ๒ โสมนัสสสหคตฺ ฌาณสมบุยุตฺตํ สสงฺขาริกํ จิตฺตํที่เกิดขึ้นโดยมีการชักชวน พร้อมด้วยความดีใจ ประกอบด้วยปัญญา

มหาวิปากจิตดวงที่ ๗ อุเปกขาสหคตฺ ฌาณวิบุยุตฺตํ อสงฺขาริกํ จิตฺตํที่เกิดขึ้นโดยไม่มีการชักชวน พร้อมด้วยความเฉยๆ ประกอบด้วยปัญญา

ง. ปฐมฌานจิต ๓ วิตกฺกวิจาร์ปิตฺติสุเขกคตาสหิตํ ปจฺมฌาน กุสลจิตฺตํ วิปากจิตฺตํ กรียจิตฺตํ

ปฐมฌานกุสลจิต ๑ วิปากจิต ๑ กรียาจิต ๑ ที่เกิดพร้อมด้วยองค์ฌาน ๕ คือ วิตก วิจาร์ ปิตฺติ สุข เอกัคคตา

๔. ให้จำแนกจิต ๑๒๑ มาโดยชาติเภทนัย และภูมิเภทนัย

ตอบ จำแนกจิต ๑๒๑ โดยชาติเภทนัย และภูมิเภทนัย

จำแนกจิตโดยชาติมี ๔ ชาติ คือ

๑. อกุศลชาติ มี ๑๒ ดวงคือ โลกมุทจิต ๘ โทสมุทจิต ๒ โมหมุทจิต ๒

๒. กุศลชาติ มี ๓๗ ดวงคือ มหากุศลจิต ๘ รูปาวจรกุศลจิต ๕ อรูปาวจรกุศลจิต ๔ มรรคจิต ๒๐

๓. วิปากชาติ มี ๕๒ ดวงคือ อกุศลวิปากจิต ๗ อเหตุกกุศลวิปากจิต ๘ มหาวิปากจิต ๘ รูปาวจรวิปากจิต ๕ อรูปาวจรวิปากจิต ๔ ผลจิต ๒๐

๔. กรียาชาติ มี ๒๐ ดวงคือ อเหตุกกรียาจิต ๓ มหากรียาจิต ๘ รูปาวจรกรียาจิต ๕ อรูปาวจรกรียาจิต ๔
จำแนกจิตโดยภูมิมี ๔ คือ

๑. กามภูมิ มี ๕๔ ดวงคือ อกุศลจิต ๑๒ อเหตุกจิต ๑๘ กามาวจรโสภณจิต ๒๔

๒. รูปภูมิ มี ๑๕ ดวงคือ รูปาวจรกุศลจิต ๕ รูปาวจรวิปากจิต ๕ รูปาวจรกรียาจิต ๕

๓. อรูปภูมิ มี ๑๒ ดวงคือ อรูปาวจรกุศลจิต ๔ อรูปาวจรวิปากจิต ๔ อรูปาวจรกรียาจิต ๔

๔. โลกุตตรภูมิ มี ๔๐ ดวงคือ มรรคจิต ๒๐ ผลจิต ๒๐

๕. ให้แสดงลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก และยกหลักฐานบาลีแสดงให้เห็นด้วย (ไม่ต้องแปล)

ตอบ ลักษณะ ๔ ประการของเจตสิก

๑. เอกุปปาหะ เจตสิกนี้เกิดพร้อมกับจิตเสมอ หมายความว่า เมื่อจิตเกิด เจตสิกก็เกิดขึ้นด้วยกัน
จะว่าจิตเกิดก่อน เจตสิกเกิดทีหลัง หรือเจตสิกเกิดก่อนจิตเกิดทีหลังนั้นไม่ได้

๒. เอกนิโรธะ ในทำนองเดียวกันนั้น เมื่อจิตดับ เจตสิกก็ดับด้วยกัน ไม่มีใครดับก่อนหรือดับทีหลัง

๓. เอกาลัมปนะ อารมณ์ที่เจตสิกเข้าไปรับอยู่นั้น ก็เป็นอารมณ์เดียวกันกับที่จิตเข้าไปรับนั่นเอง เช่น จิตรับอารมณ์สีขาว เจตสิกก็รับสีขาวด้วย จิตรับอารมณ์สีดำ เจตสิกก็รับสีดำด้วย ดังนี้ เป็นต้น

๔. เอกวัตถุกะ ที่อาศัยเกิดของเจตสิก ก็เป็นชนิดเดียวกันกับที่อาศัยเกิดของจิต เช่น จิตอาศัยตาเกิด เจตสิกก็อาศัยตาเกิดด้วย จิตอาศัยหูเกิด เจตสิกก็อาศัยหูเกิดด้วย จิตอาศัยหัวใจเกิด เจตสิกก็อาศัยหัวใจเกิดด้วย ดังนี้
ดังมีหลักฐานบาลีแสดงว่า

เอกุปฺปาหนิโรธา จ

เอกาลมพนวตฺถกา

เจโตยุตฺตา ทฺวิปญฺญาส

ธมฺมา เจตสิกา มตา

๖. ก. วิตกเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

ข. วิจาร์เจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

ค. อธิโมกข์เจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

ง. อหิริกเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

จ. หิริเจตสิก ประกอบได้ในจิตเท่าไร ? คืออะไรบ้าง ?

ตอบ ก. วิตกเจตสิก ประกอบได้ในจิต ๕๕ ดวงคือ กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญญวิญญาณจิต ๑๐) ปฐมฌานจิต ๑๑

ข. วิจาร์เจตสิก ประกอบได้ในจิต ๖๖ ดวงคือ กามจิต ๔๔ (เว้นทวิปัญญวิญญาณจิต ๑๐) ปฐมฌานจิต ๑๑

ทุติยฌานจิต ๑๑

ค. อธิโมกข์เจตสิก ประกอบได้ในจิต ๑๑๐ ดวงคือ กามจิต ๔๓ (เว้นทวิปัญญวิญญาณจิต ๑๐, วิจิกิจฉาสัมปยุตตจิต ๑) มหัคคตจิต ๒๗ โลกุตตรจิต ๔๐

ง. อหิริกเจตสิก ประกอบได้ในอกุศลจิต ๑๒ ทั้งหมด

จ. หิริเจตสิก ประกอบได้ในโสภณจิต ๕๙ หรือ ๙๑ ดวง

๗. จงแสดงสังคหะในจิตดังต่อไปนี้มาด้วยว่า มีเจตสิกประกอบได้เท่าไร คืออะไรบ้าง

โลภมูลจิตดวงที่ ๒ โทสมูลจิตดวงที่ ๒ มหากุศลจิตดวงที่ ๓ รูปาวจรปฐมฌานจิต ๓
โลภุตตรปฐมฌานจิต ๘

ตอบ โภสมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๑ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โภจตุกเจตสิก ๔

โลภเจตสิก ๑ ทิฏฐิเจตสิก ๑ ถิทุกเจตสิก ๒

โทสมูลจิตดวงที่ ๒ มีเจตสิกประกอบได้ ๒๒ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๒ (เว้นปิตติเจตสิก ๑)

โภจตุกเจตสิก ๔ โทจตุกเจตสิก ๔ ถิทุกเจตสิก ๒

มหากุศลจิตดวงที่ ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๗ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๔ (เว้นปัญญาเจตสิก ๑)

รูปาวจรปฐมฌานจิต ๓ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๕ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๒ (เว้นวิริตีเจตสิก ๓)

โลภุตตรปฐมฌานจิต ๘ มีเจตสิกประกอบได้ ๓๖ ดวง คือ อัญญสมานเจตสิก ๑๓ โสภณเจตสิก ๒๓ (เว้นอัปปมัญญาเจตสิก ๒)

๘. ก. ให้แสดงคถาจารูปปรหมัตถ์ พร้อมคำแปล ?

ข. ในรูป ๒๘ นั้น เมื่อจัดเป็นประเภทใหญ่ และประเภทเล็กแล้ว มีจำนวนเท่าไร คือ อะไรบ้าง

ตอบ ก. คถาจารูปปรหมัตถ์ พร้อมคำแปล

สมุทเทสา วิชาคา จ สมุฏฐานา กลาปโต

ปวัตติกมโต เจติ ปณจธา ตตถ สงคโ

การแสดงสงเคราะห์รูปในรูปปริจเฉทนี้ พระอนุรุธาจารย์แสดงเป็น ๕ นัย คือ

๑. รูปสมุทเทสนัย การแสดงรูปโดยสังเขป
๒. รูปวิชาคณัย การจำแนกรูปโดยพิสดาร
๓. รูปสมุฏฐานนัย การแสดงสมุฏฐานของรูป
๔. รูปกลาปนัย การแสดงรูปที่เกิดขึ้นเป็นหมวดๆ
๕. รูปปวัตติกมนัย การแสดงการเกิดขึ้นพร้อมด้วยความดับของรูปตามลำดับ

ข. ประเภทใหญ่มี ๒ คือ ๑. นิปผันนรูป ๑๘ ๒. อนิปผันนรูป ๑๐

ประเภทเล็กมี ๑๑ คือ ๑. มหาภูตรูป ๔ ๒. ปสาทรูป ๕ ๓. วิสยรูป ๗ หรือ ๔

๔. ภาวรูป ๒ ๕. หทยรูป ๑ ๖. ซีวีตรูป ๑

๗. อาหารรูป ๑ ๘. ปริจเฉทรูป ๑ ๙. วิญญูติรูป ๒

๑๐. วิการรูป ๕ หรือ ๓ ๑๑. ลักขณรูป ๔

๙. ให้บอกความหมาย พร้อมองค์ธรรมของรูปดังต่อไปนี้

ก. กัมมขรูป

ข. จิตตขรูป

ค. จักขุทสกกลาป

ง. ซีวิตนวกกลาป

จ. กายวิญญูติลหุตาทิวาทสกกลาป

ตอบ ก. กัมมขรูป หมายความว่า รูปที่เกิดจากกรรมมี ๑๘ องค์ธรรมได้แก่ปสาทรูป ๕ ภาวรูป ๒ หทยรูป ๑ ซีวีตรูป ๑ อวินิพโกครูป ๘ ปริจเฉทรูป ๑

ข. จิตตขรูป หมายความว่า รูปที่เกิดจากจิตมี ๑๕ องค์ธรรมได้แก่วิญญูติรูป ๒ สัททรูป ๑ วิการรูป ๓ อวินิพโกครูป ๘ ปริจเฉทรูป ๑

ค. จักขุทสกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๑๐ มีจักขุปสาทเป็นประธาน องค์ธรรมได้แก่ อวินิพโกครูป ๘ ซีวีตรูป ๑ จักขุปสาท ๑

ง. ซีวิตนวกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๙ มีซีวีตรูปเป็นประธานองค์ธรรมได้แก่ อวินิพโกครูป ๘ ซีวีตรูป ๑

จ. กายวิญญูติลหุตาทิวาทสกกลาป หมายถึง กลาปที่มีจำนวนรูป ๑๒ องค์ธรรม ได้แก่ อวินิพโกครูป ๘ กายวิญญูติรูป ๑ วิการรูป ๓

๑๐. ก. ให้แสดงความแตกต่างกันระหว่างสุปาติเสสนิพพาน และอนุปาติเสสนิพพาน แล้วจำแนกนิพพานทั้ง ๒ อย่างนี้โดยบุคคล

ข. คำว่า “อุปาทิ” ที่มีในบทว่า สุปาติเสสนิพพานนั้น องค์ธรรมได้แก่อะไร จัดเป็นชั้นใดได้เท่าไร ?

ค. พระนิพพาน เมื่อว่าโดยอาการที่เป็นอยู่แล้ว มีกี่อย่าง คืออะไรบ้าง แสดงความหมายด้วย

ตอบ ก. แสดงความแตกต่างกันระหว่างสุปาติเสสนิพพาน และอนุปาติเสสนิพพาน ดังต่อไปนี้

สุปาติเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่เป็นไปกับชั้น ๕ คือ วิบากและกัมมชรูป ที่เหลือจากกิเลสทั้งหลาย ว่าโดยบุคคลได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่มีชีวิตอยู่

อนุปาติเสสนิพพาน หมายความว่า นิพพานที่ไม่มีชั้น ๕ คือ วิบากและกัมมชรูปเหลืออยู่ ว่าโดยบุคคลได้แก่ นิพพานของพระอรหันต์ที่ปรินิพพานแล้ว

ข. องค์ธรรมได้แก่ วิบาก และกัมมชรูป จัดเป็นชั้นใดได้ชั้น ๕

ค. เมื่อว่าโดยอาการที่เป็นอยู่แล้ว มี ๓ คือ

๑. สุญญตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้นสูญสิ้นจากกิเลส และชั้น ๕ ไม่มีอะไรเหลืออยู่แล้ว

๒. อนิมิตตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น ไม่มีนิमित เครื่องหมายรูปร่างสัณฐาน สีสัน วรรณะอย่างใดเลย

๓. อัปภินิหิตนิพพาน หมายความว่า ความเป็นอยู่ของพระนิพพานนั้น ไม่มีอารมณ์ที่น่าปรารถนาด้วยโลภะ และไม่มีตัณหาที่เป็นตัวต้องการอยู่ในนิพพานนั้น

กลุ่มงานวิชาการ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย